

PRVNÍ SMLOUVY

Katastrofální následky druhé světové války a neustálá hrozba konfrontace mezi Východem a Západem vedly k tomu, že se hlavní prioritou stalo francouzsko-německé smíření. V Pařížské smlouvě z roku 1951 se šest evropských zemí dohodlo, že budou společně spravovat svá průmyslová odvětví uhlí a oceli. Tato spolupráce představovala první kroky směrem k evropské integraci. Základy této integrace a také myšlenku společné budoucnosti šesti evropských zemí pak rozvinuly Římské smlouvy z roku 1957.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

- Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO)^[1], jinak také Pařížská smlouva, byla podepsána dne 18. dubna 1951 a vstoupila v platnost dne 23. července 1952. Šest evropských států se zde poprvé v historii dohodlo, že budou usilovat o integraci. Tato smlouva položila základy Společenství zřízením výkonného orgánu, který se nazýval „Vysoký úřad“, dále zřízením Parlamentního shromáždění, Rady ministrů, Soudního dvora a Poradního výboru. Smlouva o ESUO byla dle článku 97 této smlouvy uzavřena na období padesáti let a její platnost skončila dne 23. července 2002. Podle protokolu (č. 37) připojeného ke smlouvám (Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie) byla čistá hodnota aktiv ESUO, kterými disponovalo v okamžiku svého zániku, použita na Výzkumný fond pro uhlí a ocel s cílem financovat výzkum členských států v odvětvích uhlí a oceli.
- Smlouvy o Evropském hospodářském společenství (EHS) a Evropském společenství pro atomovou energii (ESA), jinak také „Euratom“, takzvané Římské smlouvy, byly podepsány dne 25. března 1957 a vstoupily v platnost dne 1. ledna 1958. Na rozdíl od Smlouvy o ESUO byly Římské smlouvy uzavřeny „na dobu neurčitou“ (článek 240 Smlouvy o EHS a článek 208 Smlouvy o ESA), díky čemuž získaly téměř ústavní charakter.
- Šesti zakládajícími zeměmi byly Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko.

[1] Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), Pařížská smlouva, je dostupná na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum:xy0022>

CÍLE

- Zakladatelé ESUO se nijak netajili tím, že toto společenství má být jen prvním krokem při vytváření „evropské federace“. Společný trh uhlí a oceli měl být experimentem, který mohl být postupně rozšířen i do jiných ekonomických oblastí a nakonec vyústit v politickou Evropu.
- Evropské hospodářské společenství si kladlo za cíl vytvořit společný trh postavený na čtyřech svobodách – svobodě pohybu zboží, osob, kapitálu a služeb.
- Cílem Euratomu bylo koordinovat výrobu štěpného materiálu a výzkumné programy pro mírové využití jaderné energie, které v členských státech již probíhaly nebo se připravovaly.
- Z preambulí zmíněných tří smluv jasně vyplývá, že za vytvořením těchto společenství stála stejná myšlenka, totiž přesvědčení, že evropské státy musí spolupracovat při vytváření společné budoucnosti, neboť pouze tak dokáží rozhodovat o svém osudu.

HLAVNÍ ZÁSADY

Evropská společenství (ESUO, EHS a Euratom) se zrodila z touhy po jednotné Evropě, z postupného zrání evropské myšlenky úzce spjaté s událostmi, které otřásl celým kontinentem. Po skončení druhé světové války bylo nezbytné reorganizovat strategická odvětví, zejména ocelářský průmysl. Budoucnost Evropy, které hrozil konflikt mezi Východem a Západem, spočívala v usmíření Francie a Německa.

1. Za první krok k dosažení evropské integrace lze považovat výzvu francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana ze dne 9. května 1950. Volba uhlí a oceli měla v té době vysoce symbolický význam. Na počátku padesátých let byly těžba uhlí a výroba oceli klíčovými odvětvími a základem mocenské pozice jednotlivých států. Kromě zjevných ekonomických výhod mělo společné využívání francouzských a německých zdrojů znamenat konec nepřátelství těchto dvou zemí. Dne 9. května 1950 Robert Schuman prohlásil: „Evropa se nevytvoří najednou, nebo podle jednoho plánu. Uskuteční se naplňováním konkrétních cílů, vytvářejíc nejprve skutečnou solidaritu.“ Právě na tomto základě podepsaly Francie, Itálie, Německo a země Beneluxu (Belgie, Nizozemsko a Lucembursko) Pařížskou smlouvu, jejímiž hlavními body byly:

- volný pohyb zboží a volný přístup k výrobním zdrojům,
- neustálé sledování trhu, aby nedocházelo k deformacím, které by mohly vést k zavedení výrobních kvót,
- dodržování pravidel hospodářské soutěže a zásada cenové transparentnosti,
- podpora modernizace a přeměny odvětví uhlí a oceli.

2. Po podepsání Pařížské smlouvy navrhl René Pleven vytvoření evropské armády, přestože Francie byla proti obnovení německých ozbrojených sil. Evropské obranné společenství (EOS), o němž se jednalo v roce 1952, mělo být doplněno politickým

společenstvím (EPS). Poté co francouzské Národní shromáždění dne 30. srpna 1954 odmítlo smlouvu ratifikovat, byly oba plány opuštěny.

3. Úsilí o nastartování procesu evropské integrace po neúspěchu EOS získalo konkrétní podobu v návrzích, které zazněly na konferenci o celní unii a jaderné energii v Messině (červen 1955). Tyto snahy vyvrcholily podepsáním Smlouvy o EHS a Smlouvy o ESAE.

a. Ustanovení Smlouvy o EHS (Římské smlouvy)^[2] zahrnuje:

- zrušení celních poplatků mezi členskými státy,
- vytvoření jednotného vnějšího celního sazebníku,
- zavedení společné politiky v oblasti zemědělství a dopravy,
- vytvoření Evropského sociálního fondu,
- založení Evropské investiční banky,
- rozvoj užších vztahů mezi členskými státy.

Pro dosažení těchto cílů byly ve Smlouvě o EHS formulovány řídicí principy a vymezen rámec legislativní činnosti orgánů Společenství. Do této oblasti patří společné politiky: společná zemědělská politika (články 38 až 43), dopravní politika (články 74 a 75) a společná obchodní politika (články 110 až 113).

Společný trh má umožnit volný pohyb zboží a mobilitu výrobních faktorů (volný pohyb pracovníků a podniků, svobodu poskytovat služby a volný pohyb kapitálu).

b. Smlouva o Euratomu^[3] původně stanovila vysoce ambiciózní cíle včetně „rychlého vybudování a růstu jaderného průmyslu“. Vzhledem k velmi komplexní a citlivé povaze jaderného sektoru, který se dotýká životně důležitých zájmů členských států (obrana a nezávislost státu), však musela Smlouva o Euratomu své ambice omezit.

4. Současně s Římskými smlouvami byla podepsána a vstoupila v platnost Úmluva o některých společných orgánech Evropských společenství. Těmi se mělo stát Parlamentní shromáždění a Soudní dvůr. Platnost této úmluvy vypršela dne 1. května 1999. Zbývalo sloučit orgány výkonné moci. Proces sjednocení orgánů završila Smlouva o vytvoření jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství ze dne 8. dubna 1965, známá jako „smlouva o jednotných orgánech“^[4].

Od této chvíle mělo EHS přednostní postavení ve vztahu k odvětvovým společenstvím ESUO a ESAE. Tím bylo dosaženo vítězství uceleného systému EHS nad koexistencí organizací s dosahem v rámci odvětví, a ustavení jeho orgánů.

Ina Sokolska
11/2020

[2] Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, dostupná na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teec/sign>

[3] Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, dostupné na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:12016A/TXT>

[4] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1558094778118&uri=CELEX:11965F>

